

Si din mening

Velkommen med innlegg til «Si din mening». Gjør det hele kort og godt. Om nødvendig blir innlegg forkortet. Send gjerne innlegget på e-post til mening@sagat.no. Skriv helst under fullt navn. Sågat må i alle tilfelle vite navnet.

Karasjok - bare for samer?

Neste uke starter skolen igjen: Første mulighet for Karasjok skole og karasjoksamfunnet til å vise om de har tatt mobbeprosjektet på alvor. På første skoledag skal vi få se om alle barn blir inkludert. Jeg er bekymret for norsktalende barn som skal komme til skolen som kalles «Karasjok sameskole».

Jeg lurer også på om barna som kan litt samisk, men som ikke behersker det fullt ut, vil måtte sitte sine første skoledager uten å forstå hva som skjer rundt dem. I samenes hovedstad er det nemlig ingen selvfølge med språkbad til alle nyankomne.

Karasjok kan dessverre oppleves som en plass kun for de med genetisk tilhørighet eller for spesielt interesserte. Gjennom mange år har jeg møtt norsktalende fagarbeidere som kommer til Karasjok. De forsøker virkelig å tilpasse seg samfunnet, forsøker å bidra til fellesskapet, men de opplever at de ikke blir akseptert eller verdsatt for sin kompetanse. De opple-

ver «badjelgeahccan» - en form for overseelse og manglende anerkjennelse. Videre opplever de en **enorm** baksnakkeelse. Mange snakker om dem og vet tilsynelatende «alt» om den nyankomne «dazaen» (nordmann) eller «rivguen» (norsk dame).

Den fremmede selv opplever imidlertid ikke at noen kommer på besøk, inviterer dem eller vil snakke med dem. De opplever arbeidsplasser hvor det snakkes et språk de ikke forstår. Klart det vekker negative reaksjoner hos en person som er i en begeistringsfase på et nytt sted! Det burde vært egne midler til intensive språkbad på slike arbeidsplasser. Jeg anerkjenner verdien av det samiske språk, men samtidig anerkjenner jeg de negative følelsene vi gir våre nye kolleger og barn i Karasjok.

Vårt møte med nye medmennnesker i Karasjok må endres fullstendig; først da kan vi oppleve at «dazaene og rivguene» blir litt lenger enn de vanligvis gjør.

Jeg er selv oppdratt av to samiske foreldre og vil på det sterkeste benekte at jeg er blitt oppdratt med overseelse. Jeg har fått oppleve anerkjennelse og ros. Enkelte hevder at man i samisk oppdagelse kun bruker hva som omtales som «nar-ridepmi» - en slags herdende oppdragelsesform. Mange av mine venner hevder det samme. Det er **ikke** et samisk kulturfenomen at man skal overse andre. Jeg har opplevd mange forskjellige samiske samfunn og har kun sett det i Karasjok: Det dreier seg om en **ukultur** som er lokal.

Min egen fortolkning på dette er at det sitter mange samer i gode og trygge stoler på godt betalte arbeidsplasser i Karasjok. De føler seg kanskje truet av den fremmede norske arbeideren som nå kanskje endatil er flinkere enn dem selv. Det kan jo oppleves som skummelt. Så hvilket virkemiddel kan man bruke? Jo; «samisk språk og kultur!» Den nyankomne er uansett ikke i stand til å hev-

de seg mot slike nedarvede argumenter. Når de faglige argumentene tar slutt så kan man jo alltså avslutte diskusjonen med «Men du forstår jo ikke språket og kulturen!».

Jeg tror altfor mange som kommer til Karasjok er altfor ydmyke eller de blir ydmyket for sin kultur. De forsøker å gjemme den og det fins egentlig ikke noe rom for anerkjennelse av andre kulturer enn den samiske. Nei; vi må ha et åpent samfunn hvor det er plass til mange forskjellige kulturer - også den norske. Samekulturen skal ikke få bli en innkrøkt, faglig innavlet, navlebeskuende kultur hvor man kun er opptatt av seg selv og egne rettigheter.

Samisk kultur er å dele på ressursene - forvalte dem på en slik måte at de kan brukes av mange generasjoner. Jeg er redd for proteksjonismen vi nå kan se i indre Finnmark; man er så livredd for å slippe andre til i matfattet; både ute i naturen og på kontorene, at man er i ferd med å utarme samfunnet.

Et samfunn og en kultur i vekst er avhengig av impulser utenfra for å kunne vokse. Samfunnet må vokse innenfra. Det handler om holdninger: Holdninger som må innprentes fra første skoledag.

Selv om samene er et urfolk så har vi ikke rett til å undertrykke på skoler og arbeidsplasser. Vi har rett til naturen, men vi har ikke rett til å ødelegge den.

Så vil jeg ønske alle mobbere og mobbede vel møtt til en ny skoledag, en ny arbeidsdag og forhåpentligvis en bedre hverdag i Karasjok! Kanskje vi kan begynne med å løfte handa og hilse på alle nye som kommer til Karasjok. Kanskje vi også kan strekke oss til å gi et rosende ord eller på en passende måte anerkjenne et medmenneske vi «egentlig» ikke liker...

Amund Peder Teigmo
samisktalende spesialist
i allmennmedisin